

สองกรณีที่ยกมาข้างต้น เป็นรูปธรรมเล็กๆ ที่ต้องการสะท้อนขอเท็จจริงให้เห็นอีกมุมหนึ่งของปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหารที่ไม่ใช่เรื่องการขาดแคลน หรือไม่มีอาหาร แต่เป็นเรื่อง การจำกัด กีดกันการเข้าถึงแหล่งอาหาร ด้วยบทบัญญัติ และการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ที่เกิดขึ้นจริงในหลายชุมชน หลายพื้นที่ของประเทศไทย

คำถามสำคัญ
ที่อยากชวนให้ขบคิดก็คือ

“หากเรา ไม่ยอมให้คนที่อยู่ใกล้ชิดและจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยทรัพยากรธรรมชาติ เป็นผู้สมควรได้รับประโยชน์จากความอุดมสมบูรณ์เหล่านั้นได้เลย แล้วเราจะเก็บความอุดมสมบูรณ์เหล่านั้นเอาไว้เพื่อใคร”

ไม่มีประโยชน์อันใดเลยที่เราจะพูดถึงการพัฒนาไปสู่การเป็น “ครัวของโลก”

หากเรายังคงมีทัศนคติ มีนโยบาย และกฎหมายที่พร้อมจะบังคับ กีดกัน การเข้าถึงแหล่งอาหารของชุมชน หรือประชาชน ในประเทศของตัวเอง ความมั่นคงทางอาหาร มิใช่การที่รัฐบาลสามารถผลิตอาหารอย่างเพียงพอ แล้วป้อนให้ประชาชนหรือแจกจ่ายไปสู่ผู้คนทั่วโลก ในฐานะเพียงเป็น “ผู้บริโภคนิรโทษกรรม”

สิทธิชุมชนกับความมั่นคงทางอาหาร
“ความอุดมสมบูรณ์ บนผืนดินต้องห้าม”

ความมั่นคงทางอาหารที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

คือ การส่งเสริมและเคารพสิทธิความเป็นมนุษย์ของคนหรือชุมชนในการที่จะเข้าถึง และสามารถจัดการดูแล แหล่งอาหารของตนเองทั้งในฐานะผู้สร้าง ผู้ได้รับประโยชน์ และผู้สืบทอดความอุดมสมบูรณ์เหล่านั้นไปสู่คนรุ่นต่อไป

“ที่ดิน”

คือฐานทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นต้นทุนสำคัญทางสังคม ทั้งเพื่อการอยู่อาศัยเพื่อการผลิตอาหาร และ ปัจจัยอื่นๆ ในการดำรงชีพ เพื่อหล่อเลี้ยงคนในสังคม รวมถึงที่ดินยังผูกติด และยึดโยงกับการดำรงอยู่ของวิถีชีวิต วัฒนธรรมชุมชน เกษตรระบบนิเวศ และความหลากหลายทางชีวภาพ ที่สัมพันธ์กับวิถีวัฒนธรรมของชุมชน ท้องถิ่น ที่ดินจึงเป็นฐานทรัพยากรพื้นฐานสำคัญต่อสิทธิในการอยู่อาศัยและทำกินอย่างมั่นคงของเกษตรกรและประชาชนในสังคมโดยรวม

กลุ่มปฏิบัติงานท้องถิ่นไร้พรมแดน
www.landactionthai.org
โทรศัพท์ 02-9533541

แม้โดยทั่วไป เราอาจจะมองไม่เห็นว่าการขาดแคลนอาหารในประเทศไทย จะเข้าสู่ภาวะขาดแคลนอาหารได้อย่างไร ?

ในเมื่อเพียงเดินออกจากบ้าน ก็จะสามารถซื้อหาอาหารได้ตามใจชอบ ตั้งแต่ร้านแผงลอยข้างถนน ไปจนถึงศูนย์อาหารตามห้างสรรพสินค้า ยิ่งออกไปในพื้นที่ชนบทก็นับว่ายังมีทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นแหล่งอาหารอยู่อย่างมากมายและหลากหลายชนิด ในทำนองที่ว่า “ประเทศไทยนี้อุดมสมบูรณ์ ในน้ำมีปลาในนามีข้าว”

แต่อย่างไรก็ตามกระแสความตื่นตัวต่อปัญหาการขาดแคลนอาหารที่มีแนวโน้มเกิดขึ้นทั่วโลกในปัจจุบัน ประเด็นความมั่นคงทางอาหารถูกยกขึ้นเป็นวาระสำคัญ ไทยเป็นประเทศหนึ่งที่เร่งประกาศนโยบายจะพัฒนาประเทศไปสู่การเป็น “ครัวของโลก” ด้วยความเชื่อมั่นถึงศักยภาพการผลิตโดยเฉพาะเทคโนโลยีทางการเกษตรและฐานทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า ฯลฯ อันอุดมสมบูรณ์ ที่พร้อมจะถูกแปรมาเป็นผลิตภัณฑ์อาหารสำเร็จรูป

คณะกรรมการอาหารแห่งชาติถูกตั้งขึ้นเมื่อปี 2551 เพื่อเข้ามาบริหารจัดการเรื่องนี้โดยเฉพาะ มีการวางยุทธศาสตร์ให้ประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตอาหารที่มีคุณภาพและปลอดภัย มีความมั่นคงด้านอาหารอย่างยั่งยืนเพื่อชาวไทยและชาวโลก โดยกำหนดระยะเวลาดำเนินการตั้งแต่พ.ศ. 2555-2559 ประเด็นความมั่นคงทางอาหารจึงไม่ใช่เรื่องไกลตัว แต่มันกำลังถูกเชื่อมโยงมาสู่ฐานการผลิต หรือแหล่งอาหารที่มีอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์โดยเฉพาะพื้นที่ชนบทของไทย

ทั้งนี้ท่ามกลางกระแสที่เรากำลังจะพัฒนาประเทศไปสู่การเป็น “ครัวของโลก” ปัญหาอีกด้านหนึ่งซึ่งยังไม่ถูกพูดถึงมากนักโดยเฉพาะจากนโยบายของรัฐ คือ สิทธิในการเข้าถึงแหล่งอาหารของชุมชนในชนบทโดยเฉพาะพื้นที่ที่ถูกประกาศเป็นเขตป่าอนุรักษ์

หลายเดือนก่อนมีข่าวเล็ก ๆ กรณีที่ชาวบ้านชุมชนบ้านตระ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดตรัง ซึ่งเป็นชุมชนที่มีการประกาศเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทั้งหมดบ้าน ถูกเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด จังหวัดตรัง พยายามเข้าจับกุมด้วยเหตุที่เธอไปเก็บเห็ด หน่อไม้และผักกูด ในสวนยางพาราข้างบ้าน แม้เธอจะมีการชี้แจงว่าพืชผักที่เก็บมาเพียงต้องการนำไปทำอาหารมือเย็น ไม่ได้เป็นการทำลายพื้นที่ป่าไม้อะไร แต่เจ้าหน้าที่ก็ยืนยันว่าเธอกระทำความผิดกฎหมาย ไม่มีสิทธิเก็บหาแม่พืชผักใด ๆ ก็ตามที่ยืนอยู่ในพื้นที่ที่ถูกประกาศเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ซึ่งหากมีการบังคับให้เป็นไปตามข้ออ้างของเจ้าหน้าที่จริง นั้นเท่ากับว่าชาวบ้านไม่สามารถเก็บหาอะไรได้เลย แม้จะเป็นพืชผักอาหารที่อยู่ตรงหน้า ในสวนและแมริมริ้วบ้านของตนเอง

เช่นเดียวกับอีกด้านหนึ่งชุมชนชาวอุรักลาโว้ยบ้านราไวย์ และบ้านเกาะลิหะห์ ในจังหวัดภูเก็ต ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ดั้งเดิมมีวิถีชีวิตหากินอยู่กับการจับสัตว์น้ำในทะเลอันดามันมาหลายชั่วอายุคน แต่ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมาชาวบ้านกลุ่มนี้ประสบปัญหาถูกเจ้าหน้าที่จับกุมดำเนินคดี ในข้อหาจับสัตว์น้ำในเขตอุทยานแห่งชาติ โดยปี 2553 ชาวบ้านเกาะลิหะห์จำนวน 17 คน ถูกจับกุมที่อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม ปี 2554 ชาวบ้านราไวย์จำนวน 6 คน ถูกจับกุมที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา ปี 2555 ชาวบ้านเกาะลิหะห์ จำนวน 9 คน ถูกจับกุมที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสิมิลัน ทั้ง 3 กรณีชาวบ้านพยายามอธิบายว่าการทำประมงจับสัตว์น้ำเป็นวิถีชีวิตดั้งเดิมอุปกรณ์จับปลาไม่มีเพียงมือเปล่าและเหล็กฉมวก ซึ่งจับสัตว์น้ำได้ครั้งละตัวเท่านั้น และพื้นที่ชายฝั่งทะเลอันดามันส่วนใหญ่ก็ถูกประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ

หากไม่สามารถเข้าไปจับปลาในพื้นที่เหล่านี้ได้อาณาเขตคงต้องซื้อปลาจากเรืออวนรุนมาประกอบอาหาร ซึ่งนั่นเท่ากับเป็นการทำลายชีวิตของชาวอุรักลาโว้ย กลุ่มคนที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้มีชีวิตอยู่กับท้องทะเล